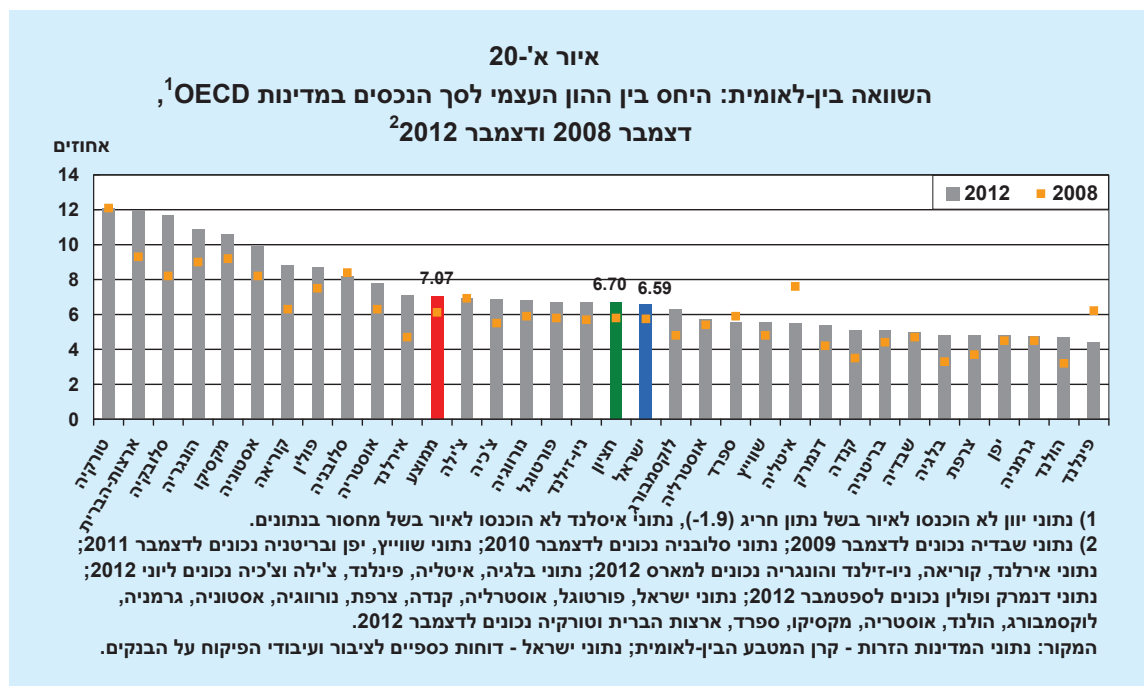

תיבה א'-1 : מבחן קיצון מקרו-כלכלי למערכת הבנקאית, המבוסס

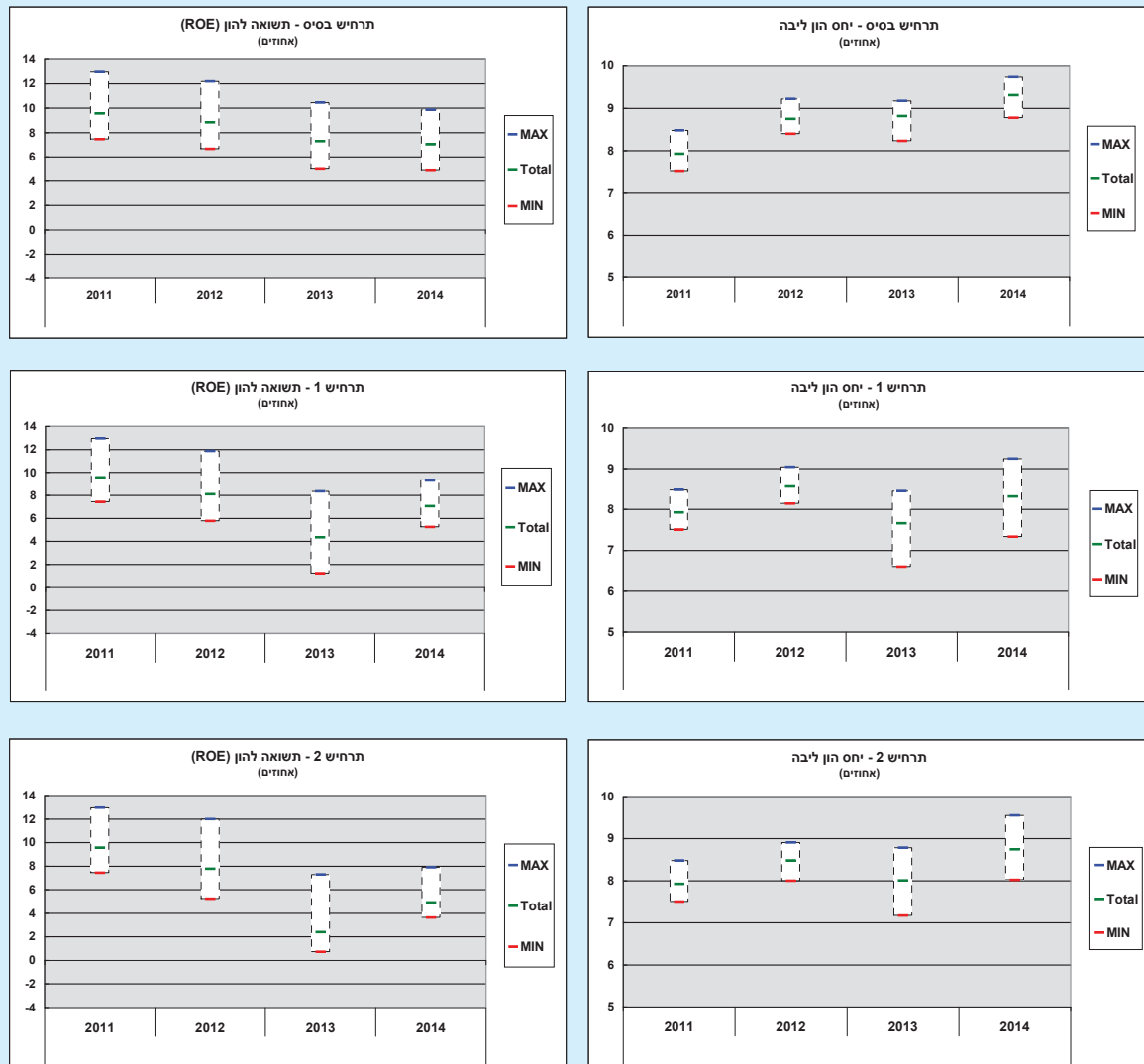
על תרחיש אחיד

הפיקוח על הבנקים עורך למערכת הבנקאית מבחן קיצון הן על בסיס קבוע והן אד-הוק, לצרכים ספציפיים ומערכתיים. המבחנים מהווים כלי חשוב ומרכזי, והם משמשים את הפיקוח כדי להעריך את יציבות התאגידים הבנקאיים ולזהות מוקדי סיכון וסיכונים מערכתיים. בנוסף מהווים מבחני קיצון כלי מסייע בהערכת נאותות ההון.

השנה הפיקוח ערך לראשונה מבחן קיצון מקרו-כלכלי המבוסס על תרחיש אחיד. כל אחת מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ערכה את המבחן בהתאם להנחיות מפורטות שנשלחו אליה, וכולן נדרשו לדווח לפיקוח על המתודולוגיות ששימשו אותן כדי לערוך את המבחנים ועל תוצאותיהם. במקביל לכך הפיקוח ערך את המבחן לכל אחת מהקבוצות הבנקאיות במתודולוגיה עקבית ואחידה. זהו המקום לציין כי תהליך זה, שבמסגרתו רשות הפיקוח והבנקים עורכים מבחן קיצון מקרו-כלכלי במקביל, מופיע בהמלצות של ועדת באזל והסטנדרט הבין-לאומי הוא לקיים אותו. בחלק מהמדינות מבחנים אלה כלולים בתהליכי ה-SREP של רשויות הפיקוח ובתהליכי ה-ICAAP של הבנקים, והם מסייעים להערכת נאותות ההון¹. המבחן הנידון לווה בדיאלוג מקצועי בין הפיקוח על הבנקים והבנקים, והוא אפשר לפיקוח להעריך את יכולתם של הבנקים לערוך מבחן קיצון מקרו-כלכלי, לבסס מבחני קיצון על מסדי נתונים מיטביים,

¹ יש להדגיש כי מבחן זה אינו מחליף את מבחני הקיצון שהבנקים עורכים כבר היום במסגרת ה-ICAAP, אלא הוא נוסף עליהם.

איור תל-1 תוצאות מבחן הקיצון המאזני המקור-כלכלי

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

להקים מודלים, ולהבין את מוקדי הסיכון ואת השפעת משתני המקרו המרכזיים על הרווחיות של הבנק ועל יציבותו.

ביסוד המבחן שלושה תרחישים - תרחיש בסיס ושני תרחישי קיצון:

1. **תרחיש בסיס** - תרחיש זה מתבסס על התחזיות הרבעוניות של חטיבת המחקר בבנק ישראל ושל גופים בעולם לגבי ההתפתחויות הצפויות בעולם.

2. **תרחיש 1: תרחיש מקומי ביטחוני מתון** - תרחיש המשקף את ההשלכות האפשריות של אירוע ביטחוני מתון בישראל. התרחיש מתאפיין בעלייה בפרמיית הסיכון של מדינת ישראל ובבריחת הון המובילה לפיחות משמעותי; זה מצדו מוביל לאינפלציה גבוהה ולהעלאה של ריבית בנק ישראל. אך הפגיעה בתוצר מתונה וכמותה גם העלייה באבטלה.

3. תרחיש 2: תרחיש קיצון גלובלי - ההנחה בתרחיש זה היא שחלה הרעה במשתני המקרו עקב משבר גלובלי חריף. משבר זה דומה בממדיו למשבר 2008, אך יש לו השפעה חמורה יותר על המצב הכלכלי של המשק הישראלי. ההחמרה מתבטאת בהתכווצות התוצר למשך ארבעה רבעים - ב-2008 ההתכווצות נמשכה שני רבעים בלבד - ובשיעורי צמיחה נמוכים בהמשך. תרחישים אלה נבנו ע"י חטיבת המחקר בבנק ישראל. עבור כל אחד מהם גיבשה חטיבת המחקר תחזיות לגבי משתנים מקרו-כלכליים, ותחזיות אלה מבוססות בחלקן על מודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium), המסייע לגבש את ההחלטות על המדיניות המוניטרית של בנק ישראל. נקודת הפתיחה התבססה על נתוני הדוחות הכספיים לדצמבר 2011, והתחזית משתרעת עד סוף 2014. מבחן הקיצון נערך בשיטת Top-Down² והתבסס על נתוני הפיקוח על הבנקים ועל מתודולוגיות שפותחו בו, ביניהן מודלי לוויין המקשרים בין המשתנים המקרו-כלכליים ובין משתני סיכון האשראי והרווחיות של הבנקים, מתודולוגיה לקביעת המדיניות של חלוקת דיבידנדים ומתודולוגיה לקביעת הירידה בשוויין של איגרות חוב ממשלתיות ואיגרות חוב של מוסדות פיננסיים זרים. התוצאות מצביעות על כך שלתרחיש הגלובלי ולתרחיש המקומי המתון יש השפעות מהותיות על המערכת הבנקאית, אך אלה אינן מהוות איום על יציבותה. המערכת הבנקאית עדיין תציג תשואה חיובית להון, אם כי הרווחיות תרד באופן משמעותי ובתרחיש הגלובלי היא תעמוד על 2% בלבד בשנת 2013. באותו תרחיש יחס הון הליבה של המערכת הבנקאית ירד ל-8.0% בשנת 2013. לצורך מבחני קיצון, יחס הון הליבה המינימלי המקובל בעולם עומד על 5.0% (איור ת'1). המודלים המקרו-כלכליים אינם תופסים באופן מלא את מכלול גורמי הסיכון הפוטנציאליים, כמו למשל השפעת היוון חוזר והדבקה בין שווקים ומוסדות, סיכון ריכוזיות קבוצות לווים, סיכון ריכוזיות ענפית, אשראי ממונף ועוד. לפיכך שילב הפיקוח על הבנקים מתודולוגיות אחרות התופסות חלק נוסף מגורמי הסיכון. אלו הגדילו באופן משמעותי את הפגיעה בקבוצות הבנקאיות שעברו להפסד, אולם בכל הקבוצות הבנקאיות יחס הון הליבה נותר מעל 6%. עם הגורמים התורמים לעמידות המערכת הבנקאית בתרחישי הקיצון נמנים הנתונים הנוחים בנקודת הפתיחה של התרחישים, ובכלל זה רמות ההון והרווחיות.

² כאשר מבחן קיצון נערך בשיטת Top-Down, רשות הפיקוח מגדירה את תרחיש הקיצון, אומדת את השפעתו על תיק הבנק הבודד, או על התיק המצרפי של כלל הבנקים, ומנתחת את השפעתו על המערכת הבנקאית.

11. התוצאות העסקיות

א. הרווח והרווחיות

הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות הסתכם בשנת 2012 בכ-6 מיליארד ש"ח, ירידה של 15% לעומת שנת 2011; עם זאת הרווח לפני מס צמח ב-6% (לוח א'-16). סך הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות משקף תשואה להון של 7.9%, וזו נמוכה בהשוואה לשנת 2011 (10.2%) ולממוצע ארוך הטווח (9.9%) (איור א'-21). תשואה נמוכה זו הושפעה בעיקר מהירידה החדה שחלה ב-2012 בתשואה להון של קבוצת בנק לאומי - הקבוצה רשמה תשואה להון של 3.8% בלבד - אך היא הושפעה גם מהגדלת ההון העצמי במסגרת היערכות התאגידים הבנקאיים לעמידה ביעדי ההון החדשים. כאשר בוחנים את השיעור הממוצע של התשואה להון לפני מס במדינות ה-OECD בשנים 2006-2012, מוצאים כי הרווחיות של המערכת הבנקאית המקומית דומה לממוצע בשאר החברות בארגון⁴⁸.

⁴⁸ יחד עם זאת נציין כי השלכות המשבר הפיננסי העולמי לא ניכרו במערכת הבנקאית המקומית באותה מידה שבה הן ניכרו במערכות הבנקאות בשאר מדינות הארגון.